

UDK: 347.72:341.93(4-672EU)

DOI: 10.5937/PDSC24153S

Dr Jelena Šogorov Vučković, redovni profesor
Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu,
Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu
email: jsogorov@pravni-fakultet.info, +38163450386

Adrian Urač, dipl. pravnik
advokatski pripravnik u Kancelariji Vuk Vučković
email: adrian@advo.rs, +381 60 1900 128

PREKOGRANIČNO PRIPAJANJE I SPAJANJE PRIVREDNIH DRUŠTAVA

Apstrakt:

U radu se prikazuju rešenja Zakona o privrednim društvima Republike Srbije o prekograničnom pripajanju i spajanju privrednih društava. Odredbe koje regulišu ovu veoma važnu oblast donete su još 2018. godine u izmenama Zakona o privrednim društvima, ali je njihova primena odložena do 01.01.2025. godine. Kako se ovaj datum bliži, smatramo da je neophodno ukazati na nova zakonska rešenja koja će uticati na postupke pripajanja i spajanja privrednih društava sa sedištem u Republici Srbiji i društvima kapitala iz države članice Evropske unije ili države potpisnice Ugovora o evropskom ekonomskom prostoru. Ovakva mogućnost može veoma pozitivno uticati na privredni ambijent, te povećati priliv stranog kapitala. U radu se najpre definiše pojam ove vrsta pripajanja i spajanja, zatim procedura kojom se ona vrše, te uslovi za uspešno okončanje i registraciju izvršenog pripajanja ili spajanja u registru privrednih subjekata. Na samom kraju, pre zaključnih razmatranja, ukazuje se na pravne posledice pripajanja, te definiše pojednostavljeni postupak pripajanja.

Ključne reči: *privredno društvo, prekogranično spajanje i pripajanje privrednih društava, pravne posledice pripajanja, Evropska unija*

Uvod

Pripajanje i spajanje privrednih društava predstavljaju veoma važan instrument kojim se menja vlasnička struktura učesnika na tržištu i olakšava ukupnjavanje kapitala. Pripajanja i spajanja se veoma često koriste prilikom spajanja banaka, osiguravajućih društava i drugih kompanija sa ozbiljnim brojem klijenata. Na ovaj način dolazi do preuzimanja već postojećeg privrednog društva, njegove pozicije na tržištu, boniteta kao i njegovih klijenata. Na unutrašnjem tržištu, ove statusne promene su omogućene odredbama čl. 485-514 Zakona o privrednim društvima.

U Zakonu o privrednim društvima (u daljem tekstu: “Zakon”) je poslednjih godina došlo do višestrukih promena, kao što je, na primer, predviđeno Zakonom o izmenama i dopunama istog („Službeni glasnik RS“, br. 44/2018). Navedene promene su uvele i nove pojmove u srpsko zakonodavstvo, kao mogućnost osnivanja Evropskog akcionarskog društva (Societas Europea) ili Evropske ekonomske interesne grupacije. Istim je takođe dodat “Deo Sedmi A” Zakona, koji je merodavan za prekogranično pripajanje i spajanje privrednih društava. Navedene promene su izričito fokusirane na harmonizaciju srpskog prava sa zakonodavstvom Evropske unije.

Sadržaj direktive 2006/56/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 26. Oktobra 2005. godine o prekograničnim spajanjima društava kapitala već previđa navedene promene. Međutim, danas su navedeni propisi na snazi u novoj Direktivi (EU) 2017/1132 Evropskog parlamenta i Saveta od 14. Juna 2017. o određenim aspektima prava društava¹. Direktiva 2017/1132 u svom II. Poglavlju “Prekogranična spajanja društava kapitala” sadrži glavne institute koji su predviđeni novim promenama Zakona u Republici Srbiji. Odredbe koje regulišu ovu veoma važnu oblast donete su još 2018. godine u izmenama Zakona o privrednim društvima, ali je njihova primena odložena do 01.01.2025. godine.

Zakon u svom članu 514a definiše prekogranično pripajanje kao prenošenje na jedno društvo celokupne imovine i obaveza, čime društvo koje se pripaja prestaje da postoji bez sprovođenja postupka likvidacije². Prekogranično spajanje predstavlja osnivanje novog društva prenošenjem na to društvo celokupne imovine i obaveza društava koja se spajaju, čime društva koja se spajaju prestaju da postoje bez

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32017L1132>

² Prekogranično pripajanje u smislu ovog zakona je pripajanje u kome učestvuju najmanje dva društva, od kojih je najmanje jedno, društvo iz člana 139. ili člana 245. ovog zakona registrovano na teritoriji Republike Srbije i najmanje jedno, društvo kapitala registrovano na teritoriji druge države članice Evropske unije ili države potpisnice Ugovora o evropskom ekonomskom prostoru (u daljem tekstu: države članice).

sprovođenja postupka likvidacije.³ U oba slučaja obavezno učestvuju najmanje dva društva kapitala (društvo sa ograničenom odgovornošću ili akcionarsko društvo)⁴, od kojih je najmanje jedno registrovano na teritoriji Republike Srbije, i jedno na teritoriji druge države, članice Evropske unije ili države potpisnice Ugovora o evropskom ekonomskom prostoru. Zakon u članu 514m ističe da se odredbe o prekograničnim pripajanjima shodno primenjuju na prekogranična spajanja, a u članu 514v da se shodno primenjuju odredbe ovog zakona, koje se odnose na statusne promene pripajanja i spajanja. Isti član ističe da se ovaj deo Zakona ne primenjuje na zadruge, društva za upravljanje investicionim fondovima i investicione fondove.

I. Postupak sprovođenja prekograničnog pripajanja

Postupak prekograničnog pripajanja i spajanja se može podeliti u 6 faza. Svaka je od značaja za uspešno okončanje postupka. U njemu su prisutni brojni učesnici predviđeni novim promenama, i to: privredna društva sa svojim skupštinama, zaposleni u tim društvima, registar privrednih subjekata, revizor, privredni sud i javni beležnik.

Prekogranično pripajanje počinje zajedničkim nacrtom ugovora o pripajanju sa obavezom objavljivanja istog. Sledi izveštaj privrednih društava, zatim imenovanje revizora koji sačinjavaju izveštaje. Nakon odobrenje ugovora od strane skupština privrednih društava sačinjava se javnobeležnička isprava o sticanju uslova za pripajanje i sprovodi se postupak u registru privrednih subjekata.

II.a. Nacrt ugovora o pripajanju i objavljivanje

Zakon u svom članu 514g predviđa da privredna društva koja nameravaju da učestvuju u pripajanju ili spajanju započnu sa sačinjavanjem nacrtu ugovora o pripajanju (u daljem tekstu: "nacrt ugovora"). Isti član precizira obaveznu sadržinu nacrtu ugovora.

Nacrt ugovora obavezno sadrži osnovne informacije o privrednim društvima i njihovim registrima. Obavezno je navesti i predlog odluke o izmenama i dopunama osnivačkog akta, odnosno statuta društva sticaoca.

U pogledu računovodstvenih i finansijskih informacija nacrt ugovora sadrži datume finansijskih izveštaja koji predstavljaju osnov za ovaj postupak (datum od koga se transakcije društva prenosioca smatraju transakcijama obavljenim u ime

³ Čl. 514b st. 2 Zakona o privrednim društvima.

⁴ Čl. 514a st. 1 Zakona o privrednim društvima.

društva sticaoca), kao i procenu vrednosti imovine i visine obaveza koji se prenose na društvo sticaoca sa njihovim opisom i načinom prenosa.

Zakon već ovde obavezuje da se uvažavaju zaposleni ovih društava, sa napomenom o očekivanim posledicama pripajanja na zaposlene društva prenosioca i navodom informacija o postupcima kojima se određuju uslovi za učešće istih u odlučivanju tokom ovog postupka⁵.

Po pitanju članova društva, nacrt ugovora obavezno sadrži prava (koja društvo sticalac daje članovima društva sa posebnim pravima, kao i imaocima drugih hartija od vrednosti) i mere koje se u odnosu na ta lica predlažu. Tu se, takođe, navode sve posebne pogodnosti koje se odobravaju članovima nadležnih organa društava koja učestvuju u pripajanju, kao i stručnim licima i revizorima koja će u postupku ocenjivati nacrt ugovora i sačinjavati izveštaje.

Podaci o srazmeri zamena udela ili akcija između dva društava, način preuzimanja istih, datum od koga ti udeli ili akcije daju pravo učešća u dobiti i sve pojedinosti u vezi tog prava, kao i visina novčanog plaćanja, nisu obavezni u nacrtu ugovora. Naime, navedeni podaci se ne moraju navesti u nacrtu ugovora ako sve akcije, odnosno udele u pripojenom društvu ima društvo sticalac.

Nacrta ugovora se obavezno objavljuje na internet stranici (u Srbiji registrovanog) privrednog društva i u registra privrednih subjekata⁶.

Naime, privredno društvo, nakon sačinjenog nacrtu ugovora, dostavlja isti registru radi njegove objave. Takođe je obavezna dostava dodatnih podataka, i to: podaci o evropskim registrima pri kojima su predmetna društva registrovana, obaveštenje poveriocima i manjinskim članovima društava radi ostvarivanja svojih prava i obaveštenje članovima društava i zaposlenima o načinu na koji mogu da vrše uvid u izveštaj o pripajanju.

Za navedenu objavu, privredno društvo ima rok od mesec dana pre održavanja sednice skupštine na kojoj će se doneti odluka o pripajanju. Ova obaveza se može povezati s načelom javnosti i dostupnosti⁷, predviđena Zakonom o postupku registracije u Agenciji za privredne registre, kojim se nalaže da su registrovani podaci i dokumenti javni i dostupni svim licima.

⁵ Čl. 514g st. 2 t. 5 Zakona o privrednim društvima.

⁶ Čl. 514d st. 1 Zakona o privrednim društvima.

⁷ Član 3 st. 1 Zakona o postupku registracije u Agenciji za privredne registre.

III.b. Izveštaj organa privrednog društva

Rok za objavljivanje nacrtu ugovora je od mesec dana pre sednice skupštine na kojoj će se doneti odluka o pripajanju; isti rok važi i za izveštaj organa privrednog društva⁸.

Nadeveni izveštaj je jednak izveštaju koji je sačinjen u redovnom postupku sprovođenja statusne promene. Za navedeno je potrebno da odbor direktora ili izvršni odbor sačini pisani izveštaj sa: ciljevima statusne promene sa njegovim ekonomskim efektom; objašnjenjem pravnih posledica statusne promene; obrazloženjem srazmere zamene akcija ili udela; podacima o izmenama ugovora o statusnoj promeni, odnosno plana podele, ako su takve izmene izvršene na osnovu izveštaja revizora o reviziji statusne promene; i podacima o značajnijim promenama imovine i obaveza društava koja učestvuju u statusnoj promeni do kojih je došlo nakon datuma sa kojim su izrađeni finansijski izveštaji⁹. Ukoliko je upravljanje društvom dvodomno, izveštaj se dostavlja nadzornom odboru na usvajanje pre podnošenja skupštini na odobrenje.

II. c. Imenovanje revizora i revizorski izveštaji

Gore navedeni rok vezan za nacrt ugovora i izveštaj nadležnog organa privrednog društva je isti kao i kod treće pravne radnje, a to je imenovanje revizora radi revizije zajedničkog nacrtu ugovora.

U načelu, privredno društvo imenuje revizora, čiji su glavni zadaci revizija nacrtu ugovora i sačinjavanje izveštaja o pripajanju. Imenovanje se vrši sporazumno između društava koja učestvuju u postupku¹⁰. Međutim, Zakon predviđa dva izuzetaka od ovog sporazumnog imenovanja.

U prvom slučaju, nadležni sud imenuje revizora u vanparničnom postupku, a to u slučaju da nije došlo do sporazumnog imenovanja revizora. Sudsko imenovanje se vrši samo na zahtev društva ili njegovog člana. U tom slučaju, sud određuje rok u kome je revizor obavezan da ovaj izveštaj dostavi svim društvima koja učestvuju u pripajanju.

U drugom slučaju, revizor se uopšte ne imenuje, što je slučaj ako se svi članovi društava koja učestvuju u pripajanju izričito saglase da se taj izveštaj ne sačinjava¹¹.

Suština revizorske uloge je u tome da se dâ mišljenje o tome da li je pravična i primerena srazmera u skladu sa kojom se vrši zamena udela ili akcija. Uz svoje

⁸ Čl. 514d st. 1 Zakona o privrednim društvima.

⁹ Čl. 494 Zakona o privrednim društvima.

¹⁰ Čl. 514e st. 3 Zakona o privrednim društvima.

¹¹ Čl. 514e st. 4 Zakona o privrednim društvima.

mišljenje, revizor takođe saopštava koji su metodi procene vrednosti primenjeni prilikom utvrđivanja predložene srazmere zamene udela, odnosno akcija i koji su ponderi dodeljeni vrednostima dobijenim primenom tih metoda; da li su primenjeni metodi i ponderi dodeljeni vrednostima dobijenim primenom tih metoda primereni okolnostima tog slučaja; kakva bi srazmera zamene udela bila da su dodeljeni drugačiji ponderi i koje okolnosti su otežavale procenu vrednosti i obavljanje revizije, ako ih je bilo¹².

II. d. Odobrenje ugovora od strane skupština privrednih društava

Nakon sačinjavanja poslednje verzije nacrtu ugovora, sazivaju se skupštine privrednih društava, koje su u obavezi da se upoznaju sa izveštajem o pripajanju i mišljenjem predstavnika zaposlenih o izveštaju¹³.

Nacrt ugovora se počinje smatrati ugovorom o pripajanju (u daljem tekstu: "ugovor") kada ga usvoje skupštine svih društava koja učestvuju u pripajanju.

Zakon takođe predviđa dva posebna slučaja u ovoj fazi postupka. Prvo je mogućnost da se pripajanje sprovede uz uslov hitnog postizanja sporazuma o načinu učestvovanja zaposlenih u odlučivanju o sticanju. Drugo je obaveza da strano društvo prihvati mogućnost vođenja posebnih sudskih postupaka u Republici Srbiji. Naime, ako u državni članici Evropske unije nije propisana mogućnosti vođenja sudskih postupaka po pitanju ispitivanja srazmere zamene akcija, odnosno udela, kao i sudskih postupaka u vezi sa ostvarivanjem posebnih prava akcionara, odnosno članova društva koji ne sprečavaju registraciju pripajanja, strano društvo je u obavezi da prihvati mogućnost vođenja navedenih postupaka pred nadležnim sudom u Republici Srbiji. Zakon čak izričito napominje da, ako strano društvo ne prihvati navedeno, postupak pripajanja nije moguć.

O ulozi zaposlenih u odlučivanju Zakon o privrednim društvima u ovom delu samo navodi da se ovde shodno primenjuju propisi koji predviđaju učestvovanje zaposlenih u odlučivanju.

¹² Čl. 514e st. 6 Zakona o privrednim društvima.

¹³ Čl. 514ž st. 1 Zakona o privrednim društvima.

II. e. Javnobeležnička isprava

Javnobeležnička isprava je pretposlednja radnja koja je obavezna za uspešno okončanje postupka, a funkcioniše kao pretpostavka, odnosno provera ispravnosti svih prethodnih koraka u ovom postupku. Javno potvrđivanje činjenica koje vrši beležnik, kao i njegova služba javnog poverenja dodatno dokazuje važnost koju zakonodavac pridaje postupku prekograničnog pripajanja i spajanja privrednih društava¹⁴. Navedena isprava ima ulogu da potvrdi da su sve radnje i aktivnosti u vezi sa pripajanjem sprovedene u skladu sa odredbama ovog zakona, odnosno da su ispunjeni svi propisani uslovi za pripajanje. Njegova isprava obavezno mora da navede činjenicu da su prethodno napomenuti sudski postupci u toku, ako je to slučaj.

II. f. Sprovođenje u registru privrednih subjekata

Nakon potvrde javnog beležnika, poslednja radnja privrednog društva u postupku jeste registracija pripajanja. Navedeno se sprovodi u skladu sa zakonom o registraciji, ali uz dodatak još dve isprave: prethodno navedene javnobeležničke isprave, kao i potvrde državnog organa kod kog je registrovano strano privredno društvo. Strana isprava ne sme biti starija od šest meseci, a o njenom prijemu je registar privrednih subjekata Republike Srbije bez odlaganja obavezan da obavesti nadležni inostrani registar.

Uspešna registracija društva sticaoca - ako je društvo registrovano u Republici Srbiji - stupa na snagu danom registracije pripajanja u istoj državi.

Ako se radi o srpskom privrednom društvu koje je pripajano u postupku, merodavno pravo je pravo države u kojoj je društvo sticalac registrovano. U tom slučaju, brisanje srpskog društva iz registra privrednih subjekata vrši se u skladu sa zakonom o registraciji, s tim što se registracija brisanja ne može izvršiti pre prijema obaveštenja o izvršenoj registraciji pripajanja od strane organa nadležnog za registraciju u državi članici u kojoj je registrovano društvo sticalac.

III. Pojednostavljeni postupak pripajanja ili spajanja

Član 514k Zakona predviđa izostavljanje nekih od gore navedenih radnji u posebnim slučajevima.

¹⁴ Čl. 514z Zakona o privrednim društvima.

III. a. Nepostojanje obaveze kompletnog nacrtu ugovora

Naime, ako se radi o privrednom društvu sticaocu koje je registrovano na teritoriji Republike Srbije i jedini je član društva koje se pripaja, skupština društva sticaoca ne donosi odluku o usvajanju zajedničkog nacrtu ugovora o pripajanju, a nacrt ugovora sadrži manje obaveznih podataka. Taj nacrt ne sadrži podatke o srazmeri zamene udela, visinu novčanog plaćanja, načinu preuzimanja udela i pojedinosti u vezi tog prava. U tom slučaju se takođe ne sačinjava izveštaj revizora o pripajanju.

III. b. Nepostojanje obaveze usvajanja i izveštavanja

Druga okolnost predviđena za pojednostavljeni postupak pripajanja ili spajanja jeste da u nekim slučajevima skupština društva sticaoca ne usvaja nacrt ugovora, a pripajano društvo nema obavezu da sačini izveštaj organa društva ili revizora. Navedeno je moguće u dva slučaja. Prvi, ako učestvuje društvo sticalac koje je registrovano na teritoriji Republike Srbije koje ima najmanje 90% udela ili akcija u društvu koje se pripaja, ali ne i sve udele, odnosno akcije i druge hartije od vrednosti koje daju pravo glasa. Drugi je u slučaju pripajanja kontrolnom društvu, uz uslov da jedan ili više akcionara društva sticaoca koji poseduju akcije koje predstavljaju najmanje 5% njegovog osnovnog kapitala ne zahtevaju da se sazove skupština društva sticaoca radi donošenja odluke o statusnoj promeni¹⁵.

IV. Pravne posledice pripajanja

Pravne posledice pripajanja i spajanja vezane za ovaj postupak su iste kao Zakonom predviđene posledice statusnih promena. Ukratko, te posledice su: prenos imovine i obaveza na sticaoca, njegova solidarna odgovornost za neprenete obaveze pripojenog društva, članovi društva prenosioca postaju članovi društva sticaoca, brisanje privrednog društva bez likvidacije ako se prenosilac gasi i sl.

Ako za prenos imovine i obaveza sa društva koje se pripaja na društvo sticaoca postoji potreba ispunjavanja posebnih uslova da bi taj prenos proizveo pravno dejstvo prema trećim licima u skladu sa stranim propisima, te uslove ispunjava društvo sticalac.

Registracija pripajanja ne može se oglasiti ništavom nakon stupanja na snagu registracije pripajanja, ako je društvo sticalac registrovano u Republici Srbiji.

¹⁵ Čl. 501 st. 1 t. 3 Zakona o privrednim društvima.

Zaključak

Promene Zakona o privrednim društvima jesu posledica harmonizacije sa privrednim pravom Evropske unije, čija je prirodna posledica olakšavanje poslovanja sa državama članicama. Zakonodavac je prilikom definisanja prekograničnih pripajanja i spajanja, preuzeo najvažnije odredbe iz Direktive (EU) 2017/1132 Evropskog parlamenta i Saveta od 14. Juna 2017. o određenim aspektima prava društava. Na ovaj način je obezbeđen osnovni cilj Direktive a to je olakšavanje prekograničnih spajanja i pripajanja. Ovakva mogućnost može veoma pozitivno uticati na privredni ambijent, te povećati priliv stranog kapitala. Takođe, povećava se zaštita kako članova društava (akcionara), tako i poverilaca društava, putem obaveznog javnog objavljivanja nacrta ugovora i važne uloge javnog beležnika u postupku. Iako je ideja Direktive, pored ostalog, bila da se omogući i osnaži uloga zaposlenih prilikom procesa prekograničnih spajanja i pripajanja, smatramo da u Zakonu o privrednim društvima ona nije dovoljno definisana.

Jelena Šogorov Vučković, PhD, Full Professor

*Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad,
University Business Academy in Novi Sad*

Adrian Urač, LLB

CROSS-BORDER MERGER AND ACQUISITION OF COMPANIES

Abstract:

The paper presents the solutions of the Law on Companies of the Republic of Serbia, on cross- border merger and acquisition of companies. The provisions regulating this very important area were adopted in 2018 in the amendments to the Law on Companies, but their implementation was postponed until January the 1st, 2025. As this date approaches, we believe that it is necessary to point out new legal solutions that will affect the procedures of merger of companies based in the Republic of Serbia and capital companies from a Member State of the European Union or a signatory state to the Treaty on the European Economic Area. This possibility can have a very positive impact on the economic environment, and increase the inflow of foreign capital. The paper first defines the concept of this type of merger, then the procedure by which it is performed, and the conditions for successful completion and registration of the executed merger or acquisition in the register of business entities.

At the very end, before the concluding considerations, the legal consequences of the merger are pointed out, and a simplified merger procedure is defined.

Keywords: *company, cross-border merger and acquisition of companies, legal consequences of mergers, European Union*

Literatura:

1. Vasiljević, M., (2023), Komentar Zakona o privrednim društvima: sa odabranom sudskom praksom i registrom pojmova, Beograd.
2. Vasiljević, M., (2019), Kompanijsko pravo, Beograd.
3. Jovanović, N., Radović, M. i Radović, V., (2021), Kompanijsko pravo, pravo privrednih subjekata, Beograd.
4. Šogorov, S., (2003), Pravo privrednih društava, Novi Sad.
5. Arsić Z., Marjanski, V., (2018), Pravo privrednih društava, Novi Sad.
6. Šogorov, S., Radoman, M., (2007), Poslovno pravo, Novi Sad.
7. Stefanović, Z., Komentar Zakona o privrednim društvima, Beograd, 2022.
8. Zakon o privrednim društvima ("Sl. glasnik RS", br. 36/2011, 99/2011, 83/2014 - dr. zakon, 5/2015, 44/2018, 95/2018, 91/2019 i 109/2021).
9. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32017L1132>
10. Carić, S., Vitez M., Dukić Mijatović M., Veselinović J., (2016), Privredno pravo, Novi Sad.
11. Sängner, I., (2023), Gesellschaftsrecht, Vahlen Verlag, München.
12. Kindl, J., (2019), Gesellschaftsrecht, Nomos, Baden-Baden.
13. Schwerdtfeger, (2015), Gesellschaftsrecht Kommentar, Carl Heymanns Verlag, Köln.
14. Henssler/Strohn, (2023), Gesellschaftsrecht, Verlag CH Beck, Munchen.
15. Sagasser / Bula, (2024), Umwandlungen, Verlag CH Beck, Munchen.